

Ülle Talihärm
raamatukogunõunik
Kultuuriministeerium

Teie 15.05.2025 nr 1-11/563-1
Meie 06.06.2025 nr 1-1/25/28-1

Viljandi Linnaraamatukogu tagasiside rahvaraamatukogu seaduse muutmise eelnõule

Viljandi Linnaraamatukogu täidab Viljandimaal maakonnaraamatukogu ülesandeid ja rahvaraamatukogude reform puudutab olulisel määral maakondlikku raamatukogu teenuse toimimist. Kultuuriministeeriumi algatatud rahvaraamatukogu seaduse eelnõu ja sellega seotud rahvaraamatukogude võrgustiku ümberstruktureerimine on tekitanud küsimusi. Rahvaraamatukogude reform on vajalik, aga mitmed sisulised ja korralduslikud punktid vajavad põhjalikumat läbimõtlemist, analüüsimist ning kohalike omavalitsuste kaasamist.

Teenuste parem kättesaadavus ja lugejate kasutajamugavus on tähtis, mistõttu peame oluliseks Eestis ühtse raamatukogusüsteemi kasutuselevõttu. Mitmed seaduse eelnõus olevad muudatused on vajalikud ja asjakohased, aga mitmetes aspektides on ebaselgus – näiteks rahvaraamatukogude finantseerimine, tööülesanded ja andmete kogumine ning edastamine.

Praegu olemasoleva info põhjal jääb ebaselgeks, kuidas mobiilsete piirkondlike üksuste töötajad hakkavad toetama ja nõustama rahvaraamatukogusid ning kuidas nad aitavad olla raamatukogudel paindlikumad ja kasutajakesksemad.

Vajalik on täpsustada kohalike rahvaraamatukogude ülesanded ja rahastusmudel. Olemasoleva info põhjal jääb ebaselgeks, millised otsesed ja kaudsed kulud kohalikele omavalitsustele suurenevad või lisanduvad. Maakonnaraamatukogude tugivõrgustiku kaotamine ei too kulude kokkuhoidu ega suurenda efektiivsust vaid suurendab töömahtu kohalikul tasandil.

Ettepanekud ja kommentaarid seaduse eelnõule:

EELNÕU
08.05.2025

Rahvaraamatukogu seadus

1. peatükk

Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Käesolev seadus sätestab rahvaraamatukogude tegevuse, kogude, teeninduse ja juhtimise korralduse ning rahvaraamatukogude valdkonna finantseerimise alused.

Ettepanek: jätta välja sõna 'valdkonna', - mõiste valdkond on lai ja mitmeti mõistetav termin, nii eelnõu tekstis kui seletuskirjas ei ole definitsioon lahti seletatud. Näeme ka, et valdkonna termini kasutusele võtmisega võib väheneda rahvaraamatukogudele suunatud vahendite hulk. Seletuskirjas jääb selgusetuks, milliseid asutusi ja isikuid on plaanis tulevikus finantseerima hakata.

/.../

§ 3. Rahvaraamatukogu õiguslik seisund

(1) Rahvaraamatukogu on kohaliku omavalitsuse asutus. Rahvaraamatukogu võib olla kohaliku omavalitsuse asutuse struktuuriüksus, kui on täidetud muud käesolevast seadusest ja selle alusel kehtestatud õigusaktidest tulenevad tingimused.

Ettepanek: sõnastus – Rahvaraamatukogu on kohaliku omavalitsuse asutus. Jätta ära antud lõike teine lause. Leiame, et antud seadusega loodavad rahvaraamatukogud (igas KOVis üks rahvaraamatukogu) on suured asutused ja suudavad iseseisvana täita seadusega pandud ülesandeid.

/.../

§ 5. Rahvaraamatukogu struktuur ja teenuste osutamise erisused

(1) Kohaliku omavalitsuse üksuses on üks rahvaraamatukogu, mille struktuur koosneb keskraamatukogust ja haruraamatukogudest. Kui kohaliku omavalitsuse üksus on väike, (**seaduse eelnõus on lause poolik**).

/.../

Ettepanek: täpsustada mitme KOVi poolt peetava rahvaraamatukogu asutamise ja pidamise tingimusi. See looks selgema raami otsuste ja lepete sõlmimisel.

/.../

§ 6. Maakonnaraamatukogu

(1) Igas maakonnas peab olema maakonnaraamatukogu. Maakonnaraamatukogu on rahvaraamatukogu, kes täidab riikliku kohustusena täiendavalt raamatukoguteeninuduse maakondliku koordineerimise ülesandeid.

(2) Valdkonna eest vastutav minister nimetab maakonnaraamatukogu kõigi maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühisel ettepanekul. Ettepaneku tegemisel maakonnaraamatukogu nimetamiseks lähtuvad kohaliku omavalitsuse üksused käesoleva paragrahvi lõikes 4 loetletud ülesannete täitmiseks vajalike tingimuste olemasolust ja asjaomase kohaliku omavalitsuse volikogu nõusolekust.

(3) Kui maakonna kohaliku omavalitsuse üksused ei saavuta maakonnaraamatukogu nimetamise ettepaneku tegemiseks vajalikku üksmeelt, nimetab valdkonna eest vastutav minister maakonnaraamatukogu kohaliku omavalitsuse üksuste ettepanekuta, kuulates ära maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste arvamused ning lähtudes käesoleva paragrahvi lõikes 4 loetletud ülesannete täitmiseks vajalike tingimuste olemasolust ja asjaomase kohaliku omavalitsuse volikogu nõusolekust.

(4) Maakonnaraamatukogu ülesanded raamatukoguteeninuduse koordineerimisel on:

- 1) kogude komplekteerimine ja töötlemine;
- 2) rahvaraamatukogude tegevuseks vajalike bibliograafia-, täistekst- ja muude andmebaaside loomine ja pidamine.

/.../

Ettepanek: lisada §6-le täpsustav ajaraam või tähtajad, millal antud ülesanded ja tegevused maakondades lõppevad. Praeguses sõnastuses jääb eksitav mulje, et maakonnaraamatukogud jäävad alles.

/.../

§ 8. Rahvaraamatukogu juht

/.../

(3) Rahvaraamatukogu juhiga sõlmib töölepingu vallavanem või linnapea või tema määratud isik. Juhiga sõlmitakse tähtajaline tööleping kuni seitsmeks aastaks, mida võib ühe korra uut konkurssi korraldamata kuni kolme aasta võrra pikendada.

Ettepanek: tähtajalise töölepingu sõlmimine meie hinnangul ei ole vajalik. Ja samuti on ebaselge, millest tuleneb toodud ajaline määra – 7 aastat+3 aastat? Tööandjal on võimalik Töölepingu seaduse alusel ka praegu leping lõpetada, kui juht ei täida talle pandud ülesandeid või ei oma vastavaid kompetentse.

/.../

(5) Rahvaraamatukogu juhil peab olema kõrgharidus.

/.../

Ettepanek: lisada juhile nõue omada eesti keele oskust kõrgtasemel.

/.../

§ 9. Raamatukogutöötaja

(1) Raamatukogutöötajal, kes täidab käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid, peab olema nende täitmiseks piisav haridus ja kompetents või raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioon.

Ettepanek: täpsustada, mis on piisav haridus ja kompetents.

/.../

(2) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavaid raamatukogutöötajaid ei leita, võib käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid täita töötaja, kellel on valmisolek omandada vajalik haridus või kutsekvalifikatsioon nominaalse õppeaja jooksul.

Kommentaar: Kuidas on planeeritud kutsekoolituste mahud lähiajal? Kas Rahvusraamatukogu suudab tagada kõigi kutsekvalifikatsioonita töötajate koolitamise nominaalse õppeaja jooksul? Millised on kulud ja kes need katab?

/.../

§ 13. Rahvaraamatukogude valdkonna finantseerimine

/.../

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus tagab rahvaraamatukogule vähemalt:

...

2) kogude regulaarse varustatuse väljaannete ja esemetega, lähtudes rahvaraamatukogu teeninduspiirkonna elanike arvust ja vajadustest;

Ettepanek täpsustada ja kommentaar: kas tuleb KOVile kohustus minimaalse varustatuse tagamise kohta? Kui KOV peab lähtuma elanike arvust – siis kes määrab selle summa elaniku kohta, millest tuleb lähtuda?

(3) Riigieelarvest toetatakse:

1) osaliselt rahvaraamatukogudele väljaannete soetamist;

Ettepanek: täpsustada riigipoolse toetuse määramise aluseid – kas aluseks on elanike arv? Täpsustada, mida tähendab osaliselt soetamine.

2) sihtotstarbeliste taotlusvoorude kaudu rahvaraamatukogude arendamist ja koostööd, raamatukogunduse tutvustamist ja rahvusvahelistumist, raamatukogutöötajate erialaste teadmiste omandamist ja parandamist ning muid rahvaraamatukogude ajakohastamisele, lugejas- ja külastajaskonna laiendamisele ning rahvaraamatukogu teenuste ligipääsetavusele suunatud tegevusi.

(4) Riikliku kohustusena raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimise ülesandeid täitva rahvaraamatukogu kahe töötaja töötasud ja ülalpidamiskulud hüvitatakse kohaliku omavalitsuse üksusele riigieelarvest.

Ettepanek: lisada antud punktile täpsustav ajaraam või tähtajad, millal antud ülesanded ja tegevused maakondades lõppevad. Praeguses sõnastuses jääb eksitav mulje, et maakonnaraamatukogud jäävad alles.

§ 29

/.../

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud riigi haldusülesannete täitmiseks on Rahvusraamatukogul esindajad piirkondades üle Eesti. Piirkondade kindlaksmääramisel arvestatakse kohalikke ja piirkondlikke vajadusi ning ülesannete täitmise otstarbekust.

/.../

Kommentaar: palume täpsustada kuidas toimub piirkondade määramine ja kuidas arvestatakse piirkondlikke vajaduste ja ülesannete täitmise otstarbekust.

/.../

Väljaannete hankimine:

Ettepanek: riigipoolne teavikute hankimise toetus peaks laekuma KOVile, et mitte dubleerida teavikute tellimiseks kuluvat ressurssi, raamatupidamissüsteemide vahelise andmevahetuse korraldamist ja kulu ning vältida logistika kulu topelt maksmist. Komplekteerimine võiks jääda KOV tasandil otsustamiseks ja hankimiseks.

Kokkuvõte

Viljandi Linnaraamatukogu toetab rahvaraamatukogude arendamist ja peab oluliseks paindlikkust ning maakondliku kohaspetsiifilise toe olemasolu. Peame vajalikuks kohalike omavalitsuste ja rahvaraamatukogude kaasamist, et välja töötada selge tegevusplaan, finantseerimismudel ja tööülesannete jaotus riigi ning kohaliku omavalitsuse vahel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Reet Lubi

Viljandi Linnaraamatukogu direktor